

Jl.p. 1633/H

Pravni život

časopis za pravnu teoriju i praksu

TEMATSKI BROJ

PRAVO I NAČELO SAVESNOSTI I POŠTENJA



27

godina kopaoničke škole
prirodnog prava

UDRUŽENJE PRAVNIKA SRBIJE

BROJ 12 • BEOGRAD • 2014 • TOM IV

Jl. dp. 1633/I

UDK 34 (497.11) (05)

YU ISSN 0350-0500

PRAVNI ŽIVOT

ČASOPIS ZA PRAVNU TEORIJU I PRAKSU

»Pravni život«, časopis za pravnu teoriju i praksu pojavio se 1952. godine kao zajedničko glasilo udruženja pravnikâ Srbije i Bosne i Hercegovine, a nešto docnije i Udruženja pravnikâ Crne Gore.

Pošto su ostala dva udruženja počela izdavati sopstvene časopise, »Pravni život« 1969. godine postaje glasilo Udruženja pravnikâ Srbije.

Časopis objavljuje teorijska istraživanja i studije iz jugoslovenskog i uporednog prava kao i materijale sa naučnih i stručnih skupova. U njemu se poklanja pažnja svemu onome što se u pravnom životu zbiva. Na njegovim stranama objavljuju se izabrane odluke iz sudske i arbitražne prakse, osvrti i prikazi novih knjiga kao i raznovrsni prilozi iz svakodnevne prakse. Kao glasilo Udruženja pravnikâ Srbije, časopis prati delatnost pravničke organizacije i o njima obaveštava čitaoce.

Dosadašnji urednici »Pravnog života« bili su: Mihailo Đorđević (1952-1969), dr Živojin Aleksić (1969-1975) i dr Milan Petrović (1975-1980).



Broj 12/2014 / Godina LXIII / Knjiga 574

1-718

Beograd

Glavni i odgovorni urednik
SLOBODAN PEROVIĆ

Redakcija
MIODRAG ORLIĆ, SLOBODAN PEROVIĆ,
RATOMIR SLIJEPČEVIĆ

Izdavački savet
Budimir Košutić, Petar Milutinović, Miroslav Paunović,
Slobodan Perović, Dragoljub Petrović, Gordana Stanković,
Slobodan Šoškić, Miroslav Varićak

Izdavač
UDRUŽENJE PRAVNIKA SRBIJE
Beograd, Krunska 74
tel. 244-69-10
fax 244-30-24, poštanski fah 179
E-mail: upj@EUnet.rs
www.Kopaonikschool.org

Lektura i korektura
Dragana Beker

Kompjuterska obrada i prelom teksta
Javorina Beker

Pretplata za 2014. godinu iznosi: za fizička lica – 4.000 dinara, za pravna lica
– 8.000 dinara, za inostranstvo – 200 Eura, Pretplata se vrši
na žiro račun broj: 310-203539-17
uz naznaku: Pretplata za časopis “Pravni život”

Tiraž: 1.000 primeraka

Štampa: FUTURA, Petrovaradin

MARKO S. TRAJKOVIĆ,
KOSTA D. MITROVIĆ

GLOBALNO UPRAVLJANJE I OPŠTE DOBRO

U V O D

Povod da napišemo ovaj rad predstavlja sve važnija tema svetske države ili barem jedne svetske vlade korporativnog ustrojstva, koja “*a priori* nije niti dobra niti loša”¹

S druge strane, aktuelizovanje ove teme iznova potvrđuje ulaganje velikih napora svetske partokratske elite² da se uspostavi jedna superdržava svetskih razmera, ali tako da se ljudski rod unizi do uništenja. Ostvarenju tog cilja veoma pogoduje pomirenost sekularizovanih nacionalnih država sa činjenicom da one zapravo žive od “pretpostavki koje same ne mogu osigurati”.³ Za onaj deo čovečanstva koji je privržen svetinji lične slobode, jer bez nje čovek predstavlja samo biološki sazđano ljudsko biće, reč je o velikom ogrešenju ideologa i stručnjaka-

Dr Marko S. Trajković, profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu.

Ms Kosta D. Mitrović, doktorand Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu. Ovaj članak je rezultat istraživačkog rada u okviru projekta br. 179046 “Zaštita ljudskih i manjinskih prava u evropskom pravnom prostoru” Pravnog fakulteta Univerziteta u Nišu koji finansira Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije.

¹ Enciklika *Ljubav u istini*, pape Benedikta XVI, Beograd, 2010, 74.

² Vid. A. Lobačevski, *Politička ponerologija. Naučna studija o prirodi zla prilagođenog za političke svrhe*, Beograd 2011.

³ E. W. Böckenförde, *Staat, Gesellschaft, Freiheit*, Suhrkamp, Frankfurt a. M. 1976, 60. Navedeno prema: A. Stres, *Sloboda i pravednost*, kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2001, 134.

graditelja takve svetske države u nastajanju. Zbog toga je važno da “dovedemo do stvaranja takvog kulturnog usmerenja koje će znati da vrednuje i ličnost i kolektiv, i biti otvoreno za transcendentni kvalitet procesa ujedinjenja cele Zemlje”.⁴ Važno je uočiti da je na delu obnavljanje novog Nimrodovog poduhvata, koji možda nikome neće doneti spokoj i boljitak, te je zato neophodno “rekonstruisati *filozofiju zla* ne samo u njenoj evropskoj dimenziji nego i šire”,⁵ jer je sasvim sigurno da se zlo pojavljuje samo u odnosu prema dobru, a naročito prema opštem dobru.

Verovatno bi najbolje bilo kada bi svetska država bila isključivo informatička, jer takva već danas postoji u rudimentarnom obliku. Jedino takva svetska država mogla bi da se odbrani od nasrtaja svetskih patokrata koji hoće potpuno drugačiju svetsku državu. Ne treba da čudi što pakokrate danas u informatičkoj zajednici vide veliku opasnost i način da se ospori njihova težnja ka uspostavljanju apsolutne fizičke vlasti nad svime što postoji, budući da monopol nad činjenicama i znanjem uvek može da se pretvori u monopol nad ljudskim dušama i telima. Čovečanstvo bi uz pomoć svetske informatičke zajednice trebalo da ospori i osujeti takve zamisli ljubitelja univerzalnog tiranskog poretka koji svoju vlast zamišljaju u božanskim, a ne zemaljskim razmerama.

Sasvim je moguće da je nastanak svetske države kao jedne vrhunске superkorporacije nužan, ali ne i poželjan cilj.⁶ Ali, ako je takav nastanak nužan, treba li istrajavati u njegovim nepravilnostima?⁷ Već to je dovoljan razlog da se postavi pitanje kakva svetska država treba da bude, naročito da li ona treba da bude smrtni neprijatelj čovečanstva. Može se zapitati i sledeće: kako je uopšte moglo da dođe do toga da fantazme o svetskoj državi po prvi put postanu povod za osnovano razmišljanje o jednoj realnoj pojavi u najavi i nastajanju, naročito zbog toga što su svi prethodni pokušaji propali u ratovima koji su osakatali čovečanstvo. Da li je ljudski rod nešto naučio od svih tih “eksplozija zla”?⁸

Budući da sve počinje od ideja, možda razlog treba potražiti upravo u preovlađujućim idejama koje su omogućile da se tokom celog XX veka država i pravo postojano relativiziraju i rasplinjavaju u nauci i praksi. Uporedo sa tim, odvijalo se pritajeno, a sada sve češće neskriveno nametanje čovečanstvu globalističke ideje svetske države kao nečeg zakonomernog i neizbežnog. Nadahnuti takvim namerama, protagonisti globalnog upravljanja iz senke (*Shadow Government*) su po

⁴ Ibidem.

⁵ Jovan Pavle Drugi, *Sećanje i identitet*, CLIO, Beograd, 2008, 13.

⁶ “Ni ocm ne zovite nikoga na zemlji...”. Vid. J. Ratzinger-Bendikt XVI, *Kršćansko bratstvo*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008, 60.

⁷ Vid. Enciklika *Ljubav u istini*, pape Benedikta XVI, 73–76.

⁸ Vid. Jovan Pavle Drugi, *Sećanje i identitet*, 21–24.

ko zna koji put zloupotrebili nauku i neke njene poslenike (tzv. “unajmljena akademska piskarala”),⁹ koja treba stručno da objasne kako jedna “svetska kompanija”, “svetska vlada” ili “super država” (izrazi koji se obično koriste za označavanje iste pojave) predstavljaju nešto nužno i prirodno, a ne neprirodno i izopačeno. Da li se i ovog puta sloboda prodaje za sigurnost i jednakost? Možda oni koji to čine ne zaslužuju ni slobodu, ni sigurnost, ni jednakost, a možda je najbolji izraz za sve ovo “bestijalnost”.¹⁰

TEORIJSKA PRAVNA PODLOGA GLOBALIZACIJE

Zbog značaja ideja koje makar posredno podržavaju sadašnje globalističke procese u svetu, treba pomenuti nekoliko karakterističnih pokreta i teorija, koji pokazuju gde njihovi autori i zagovornici greše, a zatim i do čega njihovi zaključci dovode.¹¹ Ove teorije postaju na svojevrsan način ideološka podloga globalizacije, dok su njihovi rezultati izraženi u normiranju stvarnosti suprotni zahtevu da je zakon “uredba razuma koju je nadležna vlast izdala na opšte dobro”.¹² Reč je o nekoliko tzv. “multidisciplinarnih teorija”, a pre svega, o pokretu Kritika pravnih studija, feminističkoj jurisprudenciji, novoj Školi ekonomske analize prava, novim konstitucionalističkim, multikulturalističkim i komunitarističkim teorijama, kao i brojnim varijantama socijalnog pravnog pluralizma. Sve pomenute teorije usmerene su na tri glavne teme: pravo, pravdu i državu. Imaju za cilj da dokažu kako društvo treba prvo dekonstrukcijom, a zatim rekonstrukcijom, verovatno po receptu Žaka Deride, dovesti do krajnjeg stanja svetske države, i sve to u duhu Hegelovog učenja o tezi, antitezi i sintezi (tzv. “završnom akordu”).¹³ Ali, na globalizaciju se može gledati i sasvim suprotno, sa aspekta “solidarne humanizacije”,¹⁴ koja ima za cilj da usmerava dinamiku ljudskog roda kroz “međusobne odnose, zajedništvo i deljenje”.¹⁵ Ovo drugo iznova aktuelizuje ideju opšteg dobra.

Kada je reč o prvoj temi, *pravu*, treba skrenuti pažnju na nekoliko novina koje pomenute teorije donose, kao i na zamerke koje im se mogu staviti. Na pri-

⁹ Ch. R. Mills, *The Power Elite*, New York 1960, 284–285.

¹⁰ K. Michalski, *Między heroizmem a bestialstwem*, 1949. Nav. prema: Jovan Pavle Drugi, *Sećanje i identitet*, 22.

¹¹ Vid. G. Vukadinović–D. Mitrović, “Contemporary Multidisciplinary Legal Theories and the World State”, *24th IVR World Congress: Global Harmony and Rule of Law*, Beijing 2009, 1–27.

¹² Jovan Pavle Drugi, *Sećanje i identitet*, 130.

¹³ *Ibid.*, 131.

¹⁴ Enciklika *Ljubav u istini*, pape Benedikta XVI, 75.

¹⁵ *Ibid.*, 76.

mer, neke nove konstitucionalističke teorije se zalažu za konstitucionalizaciju secesionističke klauzule u liberalno-demokratskim državama. Prihvatanje takve novine i njeno eventualno unošenje u ustave zahtevalo bi stvaranje potpuno novih pojmova države i državnog uređenja, i to u tolikoj meri da bi se umesno moglo postaviti pitanje da li se uopšte radi o državi. Karakteristična su učenja Roberta Aleksija i Karlosa Santjaga Nina.

Takođe, u prikazanim teorijama sadržaj *pravne države* sve više "razblažuje" njenim vezivanjem za najšire postojanje i poštovanje ljudskih sloboda i prava u multikulturalističkom ili komunitarističkom smislu (Čarls Tejlor, Džozef Raz, Majk Sendel, Majkl Volzer i drugi), ili se pravna država sve otvorenije osporava i smatra izlišnom budući da odavno više ne može da odgovori novim tehnološkim, informatičkim, pravnim i drugim društvenim izazovima.¹⁶ To iznova osvežava razmatranje mogućnosti uvođenja vanrednog stanja koje bi u jednom kriznom trenutku moglo da preraste u redovno stanje velikog broja država ili moguće redovno stanje svetske superdržave. Najzad, prepoznatljivo obeležje ovih teorija predstavlja zamena i relativizovanje poznatih tradicionalnih pravnih postavki.

Karakterističan primer predstavlja učenje Ričarda Posnera, lišeno etike i etičnosti,¹⁷ preterivanje u feminističkim učenjima (može li uopšte da postoji feministička teorija države i prava?)¹⁸ ili preterivanje pojedinih multikulturalističkih učenja o pravu tzv. "askriptivnih društvenih grupa" na sklapanje ugovora sa državom, što bi kao krajnju posledicu uključivalo i pravo na federalno ustrojstvo (teritorijalno-političku autonomiju) po polnoj ili seksualnoj pripadnosti članova takvih grupa (što je uvredljivo barem za nacionalne manjine ili verske konfesije kao tradicionalne baštinike tog prava). Sklapanjem takvog hipotetičkog kolektivnog sporazuma dodatno bi se partikularizovala državna i društvena organizacija, što bi lako moglo da se pretvori u sredstvo za razaranje sadašnjih ili budućih država.

Najpoznatiji predstavnici su pomenuti Čarls Tejlor, a zatim Vil Kimlika, Kristina Korzgard, Jan Braunli, Otrid Hefe, Kristijan Tomušat, Džerald Dvor-

¹⁶ Vid. *Pravna država – poreklo i budućnost jedne ideje*, zbornik radova, Beograd 1991.

¹⁷ Vid. R. A. Posner, *Problematics of Theory of Moral and Law*, Harward University Press 2002; *Law, Pragmatism and Democracy*, London, 2003.

¹⁸ Vid. C. Mackenzie, *Toward a Feminist Theory of the State*, Harward University Press 1989; J. Christman, "Feminism, Autonomy and Self-Transformation", *Etics*, 99/1995. u *Feminism and Autonomy*, 1995; M. Friedman, *Feminism, Autonomy and Emotion: Essay on the Work of Virginia Held*, 1998; M. Fricker and J. Hornsby, "Feminism in Ethics: Conceptions of Autonomy", y: *The Cambridge Companion to Feminism in Philosophy*, Cambridge University Press 2000.

kin¹⁹ ili Džozef Raz.²⁰ Uprkos tome, “multikulturalni liberalizam” danas doživljava očigledan neuspeh čak i u svojoj postojbini.²¹

Kada je reč o drugoj temi, *pravdi*, koja se takođe često razmatra u učenjima različitih multidisciplinarnih teorija, treba istaći da su savremena pravna filozofija i teorija pokazale veliko interesovanje za razmatranje starih i stvaranje novih, *modernih ugovornih teorija* (Robert Nozik, Otfrid Hefe, Lon Fuller i drugi). Najpoznatija je *ugovorna teorija* Džona Rolsa.²² Po njemu, sklapanje nekog novog ugovora među ljudima može da se postigne samo njihovim “pogađanjem” i “konsenzusom”, pod uslovom da se uvažavaju “tri odvojene norme” kojima se regulišu *institucije pravednog društva*: norme “najveće moguće jednake slobode”, norme “pravične jednakosti prilika” i norme “davanja prvenstva najsiromašnijima (*načelo razlike*)”. Rols smatra da na taj način “pravda postaje prva vrlina društvenih institucija” pravednog društva.²³ Rolsovo shvatanje pravde je izazvalo opravdane kritike. Na primer, Majkl Volzer, prvo nastavljač a zatim kritičar Rolsovih (i Dvorkinovih) ideja, polazi od društvenog pluralizma kao osnovnog područja socijalne pravde, ali osporava Rolsove tvrdnje isticanjem da pojedinci nisu samo izolovani primarni subjekti kako sugeriše Rols i tvrdi da shvatanje pravde zavisi od istorije i kulture svakog društva.²⁴ Zanimljivo je i učenje Rudolfa Štamlera, u kome se izlaže ideja prirodnog prava promenljivog sadržaja, čime je prirodno-pravni poredak “istorizovan” i određen kao formalno nepromenljiva i univerzalna ideja o zajednici slobodnih ljudi, ali sa sadržajima (ili pravnim idealima) koji se razlikuju u različitim epohama ljudskog društva.

Kada je reč o trećoj temi, *državi*, lako je zapaziti da je u multidisciplinarnim teorijama naročito izražena kritika suverenosti i zalaganje za uspostavljanje svetske države ili barem jedne svetske vlade, o čemu će posebno biti reči posle dela o suverenosti.

Do promene u pogledu shvatanja suverenosti kao apsolutnog svojstva državne vlasti došlo je tek u XIX veku (na primer, u nemačkoj pravnoj teoriji, u kojoj je suverenost shvatana i određivana kao “nadležnost o nadležnosti” /*Kompetenz-Kompetenz*/), a zatim i zahvaljujući sve većoj afirmaciji modernog učenja o

¹⁹ Vid. G. Dworkin, *The Theory and Practice of Autonomy*, Cambridge University Press, New York 1988.

²⁰ Vid. J. Raz, *Etika u javnom domenu. Pogledi iz moralnosti prava i politike*, Beograd – Podgorica 2005.

²¹ G. Vukadinović–D. Mitrović, “Contemporary Multidisciplinary Legal Theories and the World State”, 17.

²² Vid. Dž. Rols, *Teorija pravde*, Beograd–Podgorica, 2008.

²³ J. Kiš, u: Dž. Rols, *Teorija pravde, Predgovor*, 21.

²⁴ M. Volcer, *Područje pravde*, Beograd 2000, 16–19 i dalje.

narodnoj suverenosti i pravnoj državi. Takođe, krajem XX veka je postavljeno pitanje suverenosti u složenoj državi. Na to pitanje je tako odgovoreno da se i danas suverenom smatra savezna država, a ne njene države-članice.

Od prve polovine XX veka, suverenost je otvoreno počela da se osporava ili relativizira kao odlučujuće svojstvo države (Leon Digi, Žorž Gurvič, Edgar Moren i drugi). Pa i danas mnogi pisci smatraju da suverenost treba odbaciti zato što ne odgovara novoj društvenoj realnosti zbog sve veće međuzavisnosti država, počev od trgovačkih i finansijskih odnosa do uspostavljanja sistema kolektivne sigurnosti (vojnih saveza) i stvaranja mehanizama tzv. "svetske međunarodne zajednice" (npr., Lige naroda ili Ujedinjenih nacija) ili zato što je kroz istoriju pokazala veliku štetnost kao uzrok mnogih ratova. Karakterističan je noviji primer Nila Mekormika koji zaključuje da je Evropa ušla u područje "postsuvereniteta". Ista činjenica nagnala je druge pisce da ispituju mogućnosti za preoblikovanje pojma suverenosti kako bi on odgovorio novim izazovima (umesto njegovog odbacivanja ili ukidanja u nauci). Tako je nastala *teorija ustavnog pluralizma*, po kojoj odnosi između država treba da bude *heterarhijski*, a ne hijerarhijski, jer savremene okolnosti traže napuštanje jedinstvenog i apsolutnog suvereniteta u korist dijaloga i prilagođavanja između ustavnih vlasti različitih država (Nil Voker).

Drugi pisci, kao Dejvid Held zaključuju kako države neće oslabiti zbog gubitka svog spoljašnjeg suvereniteta, pošto uvek postoje poslovi koji su u isključivoj nadležnosti države.²⁵ To znači da nikome, pa ni međunarodnoj zajednici, neće biti dozvoljeno uplitanje u ta čisto unutrašnja državna pitanja.²⁶ Takvu tvrdnju pobija sadašnja praksa Evropske unije koja potvrđuje formalnu nadređenost zajedničkih (komunitarnih) propisa nad nacionalnim propisima država članica.

GLOBALIZAM I STVARANJE SVETSKE SUPERDRŽAVE

Dok je suverenost predstavljala postojan predmet osporavanja tokom celog XX veka, suprotno se događalo sa *superdržavom* (*Super-state*), svetskom državom (*World State*) ili barem jednom svetskom vladom u najavi (*One World Government*), koja je tokom celog tog istog veka predstavljala predmet nadahnutog kazivanja i rada na njenom što skorijem uspostavljanju. To kazivanje i danas podržavaju razna globalistička shvatanja, a rad brojni globalistički procesi koji se prikazuju kao neizbežni i gotovo prirodno zakoniterni.²⁷ Već to jasno pokazuje

²⁵ D. Held, "Changing Contours of Political Community", *Global Democracy*, London 2006, 26.

²⁶ V. C. de Visscher, *Théories et réalités en droit international public*, Paris 1960, 281 i dalje.

²⁷ Treba podsetiti da su se izrazi "globalizam", "globalizacija" ili "mondijalizam", uz druge slične izraze, iznebuha pojavili tokom poslednje dve decenije XX veka u akademskim raspravama kako bi se označilo sve snažnije dejstvo sjedinjujućih činilaca u savremenom svetu. Ubrzo zatim,

da mnogi stručnjaci i laici u jačanju globalističkih težnji vide put ka uspostavljanju jedne superdržave na svetskom nivou za koju se treba zalagati svim raspoloživim sredstvima. Mnogi drugi, pak, u globalizaciji prepoznaju ozbiljnu ili najveću pretnju demokratiji u savremenim liberalnim društvima.²⁸

Kada je reč o svetskoj državi, treba reći da ideja superdržave ili svetske vlade postojano traje od antičkih kosmopolitskih početaka, od kiničke i stoičke škole do danas (Vergilije, Marko Aurelije itd.).²⁹ Osamnaest vekova kasnije, Bertrand Rasel se zalaže za istu ideju, ali uspostavljanje svetske države objašnjava praktičnim razlozima, nalazeći u njoj “glavni lek protiv ratova” i “primarni svetski interes vezan za opstanak ljudske vrste”.³⁰ Očigledno, dok su antička i srednjovekovna shvatanja svetsku državu određivala kao univerzalnu monarhiju po uzoru na Rimsku imperiju, dotle savremena shvatanja svetsku državu određuju kao modernu republikansku državu sa federalnim državnim uređenjem, tj. kao svetsku federaciju država sa univerzalnim vladarom kao nekom vrstom helenističke verzije “oduhovljenog zakona”.³¹ Ali, prisećajući se barem dvehiljadugodišnje državno-pravne tradicije, a naročito obrasca Rimske imperije, možemo se zapitati: ako jednom nastane mali svetski Levijatan, neće li on da poraste i razvije se do razmera koje prevazilaze sumorna prizivanje Džordža Orvela u njegovom čuvenom romanu “1984”.³²

oni su postali sastavni deo rečnika brojnih doktrina i ideoloških stavova. Različiti stavovi oko globalizacije kao društvenog procesa doveli su do daljih podela na tzv. “skeptike” koji poriču postojanje globalizacije kao društvenog procesa, “globaliste” koji u globalizaciji vide poželjnu promenu koja dovodi do širenja ideologije neoliberalizma i tržišne ekonomije, “superglobaliste” koji globalizaciju smatraju objektivno planetarnim procesom, “antiglobaliste” koji se usredsređuju samo na nepoželjne posledice procesa globalizacije i “transformacioniste” koji globalizaciju proučavaju sveobuhvatno i izbalansirano. Vid. D. Ronald, *National Diversity and Global Capitalism*, Ithaca, 1996; N. Čomski, *Profit iznad ljudi: neoliberalizam i globalni poredak*, Novi Sad 1999; C. Boggs, *The End of Politics*, New York 1999; *Globalno upravljanje svetom*, zbornik radova, Beograd 2012.

²⁸ D. Mitrović, *Uvod u pravo*, Beograd 2014, 33 i dalje. Vid. D. Simić, *Poredak sveta*, Beograd 1999; G. Dabović, *Globalizacija prava: usklađivanje prava u savremenom svetu*, Beograd 2007.

²⁹ A. Gajić, *Ideja svetske države – pravni, politički i filozofsko-pravni aspekt*, Beograd 2012, 60.

³⁰ B. Russell, *The Prospect for Industrial Civilisation*, London 1923, 16. Наб. према: А. Гајић, 98. Vid. D. M. Mitrović, *Teorija države i prava*, Beograd 2010, 79–83.

³¹ G. Poggi, “Cosmopolitanism and Sovereignty”, *Political Restructuring in Europe: Ethical Perspectives*, London 1994, 89 i dalje.

³² Da takve sumnje nisu bez osnova pokazuje primer obeležavanja pedesetogodišnjice od osnivanja Ujedinjenih nacija 1995. godine, kada je usvojen predlog posebne Komisije UN za globalno upravljanje sa naslovom *Naše globalno upravljanje* koji predstavlja neposredan povod za reviziju Povelje UN u tom pravcu. To ne treba da čudi, jer se Ujedinjene nacije (UN), Međunarodni monetarni fond (IMF) i Svetska trgovinska organizacija (NjTO) smatraju stubovima Novog svetsk-

Ideja svetske superdržave, očigledno, predstavlja posebnu varijantu moderne ideje države, samo razvijenu do krajnjih granica u teritorijalnom, personalnom i vlastodržačkom smislu.

Kada se zamisli, može se primetiti, pre svega, da svetska superdržava ne bi imala svoje spoljašnje državne granice. Ona bi obuhvatala sve stanovnike planete, koji bi bili podvrgnuti njenoj vlasti i time obavezni da poštuju svetski pravni poredak. Svi njeni građani imali bi svetsko državljanstvo, a u slučaju njenog federalnog ustrojstva, i kvazidržavljanstvo federalnih članica, tj. dvojno državljanstvo. Time bi prestala potreba za sadašnjim razlikovanjem državljana od stranaca i apatrida, ali ne i potreba za određivanjem uslova za sticanje i prestanak državljanstva, uključujući tu i moguću pojavu globalnih apatrida. U takvoj svetskoj državi ustanove azila, ekstradicije itd., postale bi izlišne, ako ne i nemoguće. U zemaljskim razmerama, svetska država bila bi apsolutno faktički i pravno neograničena kao neka vrsta Hobsovog "smrtnog boga" ili, kao kod Hegela, barem "nešto zemaljski božanstveno". Ona bi bez ikakvih pravnih ograničenja mogla da donosi univerzalno obavezne propise, dok pravno nikome ne bi odgovarala, postajući tako "pravni bog" u najčistijem smislu (*dominus et deus*). I njeno pravo postalo bi nalik na nešto "manje savršeno božansko pravo" (*lex divine*).³³

Federalizovana svetska država bila bi spremna, kako se najavljuje i obećava, da bude odvojena od *civilnog društva* koje bi "svojim izvandržavnim položajem, postojanjem slobodnog javnog mnjenja i drugih vaninstitucionalnih oblika povezivanja, predstavljalo ne samo autonomnu oblast društvenog života van domašaja državne vlasti, već i suštinsku branu od sveobuhvatnosti takve suverene države i totalitarnih tendencija koje bi mogle u njoj da se vremenom pojave". Takvu idealizovanu sliku propoveda Roberto Magabeira Unger, koji je u svojoj knjizi *Znanje i politika* prvo razvio jednu zaokruženu "teoriju o ličnosti", a zatim i da izgradi i jednu "pozitivnu teoriju" koja bi uticala na promenu postojećeg društva. U njoj Unger formuliše "ideal zajednice sa *organskim grupama* koje će prevazići sistem dominacije. Upravljanje aktivnostima ovih grupa i sprečavanje nametanja jedne drugima vršiće *država* koja bi trebalo da bude na svetskom nivou".³⁴ Naravno, takva svetska država bila bi iznad tih organskih grupa i njihovih partikularnih interesa, nepokolebljivo sledeći samo svoj interes. Ali svemu tome ne treba verovati, budući da savremena tehnologija ukida i primisao o nekakvoj ljudskoj privatnosti. Sa takvom tehnologijom, civilno društvo može postojati samo po formi, da-

og poretka (NWO) koji treba da bude promišljena kombinacija "superkapitalizma i komunizma pod jednom kapom" (izjava Larija P. Mekdonalda, člana američkog Kongresa 1976. godine).

³³ D. M. Mitrović, 80 i dalje.

³⁴ R. M. Unger, *Znanje i politika*, Zagreb 1989, 324.

kle, prividno. Neki pisci, netačno ističu kako bi time savremena autonomija dobila novi zamah. Ali, i ovog puta istina je drugačija. Najveće promene osetiće se u oblastima rada, sindikalnog organizovanja koje će biti ukinuto ili svedeno na puku formu, ukidanju kategorija stalnog radnog odnosa u korist isključivog zaključivanja ugovora o delu itd., što će dovesti do najveće moguće eksploatacije već osiromašene većine ljudi i njihovog stvarnog dovođenja u robovski radni odnos.³⁵

Pored sadašnjeg primera Evropske i Afričke unije (osnovane 2002. godine), postojanje istih globalističkih namera potvrđuje 2005. godine potpisani ali američkom narodu neobjavljeni i u američkom Kongresu neratifikovani sporazum, koji nije trgovačke prirode kako bi moglo da se pomisli, o osnivanju Severnoameričke unije (*Security and Prosperity Partnership of North America*). Njime su se članice-potpisnice (SAD, Kanada, Meksiko) obavezale na odricanje od svog državnog suvereniteta. To znači da bi najstariji Ustav SAD iz 1787. godine u doglednoj budućnosti postao izlišan, kao i mnogo mlađi ustavi Kanade i Meksika. Takođe, u planu je stvaranje i drugih sličnih nadnacionalnih tvorevina, na primer, Azijsko-Pacifičke unije (koja je predložena 2003. godine). Sve one bi u jednom trenutku, zajednički, trebalo da se sjedine pod jednom svetskom vladom.³⁶

ZAPOVESTI GLOBALNOG UPRAVLJANJA I NJEGOVO OPŠTE DOBRO

Može se zapitati kako je uopšte moglo da se dogodi da ostvarivanje jednog takvog čudovišnog projekta postane moguće? Možda se odgovor na to pitanje nalazi u sledećem: "takav razvoj nije omogućila ni crkva, ni politika, a ni vlast savremenih država, pa čak ni savremenih globalnih korporacija, već *tehnologija* u najširem smislu te reči. Zbog toga više nije razložno pitati se da li do svetske države, koja se tehnološki nameće, ma kada jednom nastala, već do kakve svetske države: da li do države u kojoj će vladati *potrebe*, jer tehnologija to već sada omogućava, ili do države u kojoj će vladati *profit*, kako je sada, jer to sadašnje monopolističko iskorišćavanje i raspodela dobara omogućavaju".³⁷ I sve to na veliko zadovoljstvo 10% svetske patokratske elite i veliko nezadovoljstvo budućih 90% bednika i robova koji su nekad činili čovečanstvo. Izgleda da je "Dugo vladalo uverenje da su neki narodi morali da ostanu na stadijumu razvoja njima predoređenom i da se

³⁵ Da takav razvoj nije izmišljen potvrđuje izjava Džejmisa Varburga (člana Veća za spoljne odnose /CFR/) pred Senatskim odborom za spoljne poslove: "Imaćemo svetsku vladu, sviđalo se to vama ili ne, osvajanjem ili pristankom".

³⁶ D. M. Mitrović, 82.

³⁷ Ibid., 83.

zadovolje čovekoljubljem razvijenih zemalja”.³⁸ Takvo društvo, koje se ne ostvaruje kroz realizaciju opšteg dobra, ne može “da ostane u službi ljudskog bića”³⁹ i ne može da opstane.

Takva eugenikom nadahnutu tvrdnja, podržana već sada ogromnom globalnom društvenom nejednakošću, trebalo bi, kada bi to uopšte bilo moguće, da natera tvorce projekta globalnog upravljanja i svetske države da barem pocrvene od srama, jer je obaveza ljudskog roda “univerzalna solidarnost”.⁴⁰ Očigledno, cena slobode je neprestana budnost građana. Ali, građani kao da spavaju dubokim snom, što dovodi do njene zloupotrebe.⁴¹

Godine 2000. 1% najbogatijih posedovalo je 40% svetskog bogatstva, a njih 10% neverovatnih 85% svetskog bogatstva, što jasno govori o razlici između “nekolice prebogatih i bezbroj siromašnih ljudi” te je potrebno postarati se da se raspodela tih dobara sprovede u skladu sa principima opšteg dobra. Svi treba da imaju pravo da uživaju uslove društvenog života u kome “dobra moraju da budu svima dostupna prema jednakim kriterijumima, pod vođstvom pravde i ljubavi”.⁴² Ovo bi mogla da bude nova vizija ekonomije koja počiva na moralnim vrednostima, opštem dobru i dostojanstvu čoveka, vizije u kojoj “napredak jednih neće biti prepreka razvoju drugih, niti izgovor za njihovo potčinjavanje”.⁴³ Ali, sasvim je očigledno da je danas situacija potpuno drugačija i da je apsolutno narušen princip opšteg dobra koji potiče od “dostojanstva, jedinstva i ravnopravnosti svih ljudi”.⁴⁴ Svakog dana je sve više rđavih vesti za slobodu građana i kvalitet njihovog života.

Očigledno je da su svetski moćnici izabrali drugi, pritajen i sebičan put za uspostavljanje svoje patokratske vlasti na svetskom nivou, što je sasvim suprotno ideji da opšte dobro pripada “svakom subjektu socijalnog tela” i da je ono nedeljivo. A samo kada je nedeljivo, ono može da se uveća i sačuva.⁴⁵

Očigledno, odgovornost za očuvanje opšteg dobra mora da se u isto vreme nalazi u rukama pojedinca i države. Naročito država mora da garantuje ono što danas ne garantuje, a to je dostojanstven život čoveka. Taj život je danas zasnovan na izopačenim učenjima eugenike i transhumanizma, bolje je reći *dehumanizma*,

³⁸ Enciklika *Ljubav u istini*, pape Benedikta XVI, 75.

³⁹ Papsko veće za pravdu i mir, *Osnove socijalnog učenja katoličke crkve*, Beograd, 2006, 86.

⁴⁰ *Ibid.*, 77.

⁴¹ Jovan Pavle Drugi, *Sećanje i identitet*, 39.

⁴² Papsko veće za pravdu i mir, *Osnove socijalnog učenja katoličke crkve*, 87 i 89.

⁴³ *Ibid.*, 91.

⁴⁴ *Ibid.*, 86.

⁴⁵ Papsko veće za pravdu i mir, *Osnove socijalnog učenja katoličke crkve*, 86.

što je sasvim suprotno zahtevima opšteg dobra koji su usmereni ka svestranom unapređenju ličnosti.

Zahvaljujući internetu, danas svako ko hoće lično može da se uveri šta sve, na primer, zabranjuje i šta sve nameće *Codex alimentarius*, ili šta je napisano na spomeniku u Elbertonu. Naime, u junu 1979. godine nepoznata osoba (ili osobe) pod pseudonimom R. C. Christian, angažovala je firmu Elberton Granite Finishing Company da u okrugu Elbert, (Džordžija, SAD), podigne veliki granitni monolit na kome je uklesana poruka sa deset uputstava čovečanstvu (pravilnije: zapovesti (!/)), na osam živih jezika (raspoređenih u smeru kazaljke na satu: engleski, španski, svahili, hindu, hebrejski, arapski, kineski i ruski) i četiri mrtva jezika (vavilonski, starogrčki, sanskrit i egipatski hijeroglifi). Spomenik je visok gotovo 6 metara, od toga štrči 5 i po metara iznad zemlje. Sačinjen je od šest granitnih blokova-monolita koji zajedno teže više od 110 tona. Jedan blok stoji u centru, a četiri su raspoređena oko njega. Centralni kamen je naslonjen preko pet astronomski ugrađenih i orijentisanih blokova-monolita.

Dotatna kamena ploča, postavljena na zemlji nedaleko od strukture spomenika na zapadu, sadrži podatke o povesti i svrsi spomenika. Na pločama je uklesano sledećih deset zapovesti, koje nisu od Boga: 1) održavajte ljudski rod ispod 500 miliona u neprestanoj ravnoteži sa prirodom; 2) upravljajte mudro reprodukcijom, unapređujući mogućnosti i raznolikost; 3) ujedinite čovečanstvo novim živućim jezikom; 4) upravljajte strašću, verom, tradicijom i svim stvarima uravnoteženo i razborito; 5) štite ljude i nacije poštenim zakonima i nepristranim sudovima; 6) neka sve nacije vladaju unutar sebe i rešavaju spoljne razmirice na svetskom sudu; 7) izbegavajte uskogrude zakone i bespotrebne službenike; 8) održavajte ravnotežu između ličnih prava i društvenih dužnosti; 9) veličajte istinu, lepotu i ljubav, tražeći sklad sa beskonačnim; 10) ne budite rak na Zemlji. Ostavite prostora prirodi i prirodnom.

Možemo se zapitati da li je spomenik u Džordžiji unapred podignut svima nama živima koji ne pripadamo današnjoj svetskoj eliti, niti smo predviđeni za preživljavanje u mogućem globalnom holokaustu. Kao da je potpuno zaboravljeno da "Širenje blagostanja u svetu ne treba, dakle, kočiti nekakvim sebičnim planovima, protekcionističkim ili uslovljenim posebnim interesima".⁴⁶

ZAKLJUČAK

Povod da napišemo ovaj kratak rad predstavlja sve češće razmatranje socijalnih, političkih, pravnih i drugih promena do kojih bi trebalo da dovede jedna

⁴⁶ Enciklika *Ljubav u istini*, pape Banedikta XVI, 75.

svetska superdržava zamišljena kao superkorporacija, odnosno jedna svetska vlada, na čijem se uspostavljanju odavno radi. Već to predstavlja zgodan povod da se osvrne na karakteristična uporišta autora koji u nastanku jednog takvog bauka, koji treba da proguta čovečanstvo kao svoj plen, nalaze pre njegove dobre nego očigledne rđave strane. Već je to dovoljan razlog da se skrene pažnja na pritajene opasnosti od univerzalnih posledica do kojih može da dovede ostvarivanje jednog takvog poduhvata.

Naime, tema svetske države, sučeljene sa pojmom opšteg dobra, već je po sebi dovoljno uznemirujuća. Tema svetske države je i tužna, jer predstavlja svedočanstvo o velikim naporima svetske elite da ljudski rod unize do uništenja. To je tužna tema i zbog toga što tvorci svetske države nisu krenuli od "logike srca" ili "antropološke i etičke duše koja iz dubine napinje globalizaciju prema ciljevima solidarne humanizacije"⁴⁷ kao osnove za izgradnju celine. Na primer, prema R. Bigoviću, "globalizacija je imanentna samoj prirodi Pravoslavne Crkve. Hrišćanski Bog, Sveta Trojca nije plemensko i nacionalno božanstvo već Bog „globalne ljubavi i brige za ceo svet, za sve što je stvoreno. Sva Hristova dela u istoriji imaju univerzalno i globalno značenje, svečovečanski i svekosmički značaj"⁴⁸.

Kada se uporedi sa glavnim ciljem tog poduhvata, razmišljanje o tehnikama za uspostavljanje svetske države može se smatrati manje važnim. I ne samo to. Za onaj deo čovečanstva koji je privržen svetinji lične slobode, jer bez nje čovek predstavlja tek biološki sazdanu ljudsko biće, reč je o velikom ogrešenju o ljudski rod ideologa i stručnjaka-graditelja svetske superdržave. Važno je shvatiti da je reč o novom Nimrodovom poduhvatu, koji nikome ne može da donese spokoj. Najbolje bi bilo kada bi svetska država bila isključivo informatička. U stvari, jedino informatička svetska država (koja se u jednom širem smislu može smatrati odrazom ljudskog shvatanja opšteg dobra), može da odoleva nasrtajima svetskih patokrata duže od svih drugih ljudskih tvorevina. Nije ni čudo što patokrate danas u informatičkoj zajednici vide veliku opasnost i način da se ospori njihova težnja ka apsolutnoj fizičkoj vlasti nad svime što postoji, a koju, ni manje ni više, zamišljaju u božanskim a ne u zemaljskim razmerama.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Vid. R. Bigović *Evropa iz ugla "Druge Evrope"*, predgovor srpskom izdanju *Evropa – njeni temelji danas i sutra*, J. Racinger- Benedikt XVI, Novoli, Beograd, 2010, 4–5.

MARKO TRAJKOVIĆ, Ph.D.,
Associate Professor, Faculty of Law, Niš
KOSTA D. MITROVIĆ, Ms,
Ph.D. Candidate, Faculty of Law, Niš

GLOBAL GOVERNMENT AND COMMON GOOD

Summary

The theme of the world state is already today quite annoying, and becomes increasingly thus annoying when confronted with the theme of the common good. The theme of the world state is also a sad theme as it is the testimony of the great efforts exerted by the world elite to lower the human kind and to destroy it. When compared with the main goal of that undertaking, thinking about the techniques relating to the establishment of the world state can be considered less important. And further than that. For that portion of the mankind that is dedicated to the sanctity of the individual freedom, as short of it man is but a biologically produced human being, it has to do with great sinful acting upon the human kind by the ideologists and experts-constructors of the world state. It is important to understand that it has to do with the new Nimrod's undertaking, which can bring no peace to anybody. It would be for the best if the world state were to be an exclusively informatics one. In effect, only the informatics world state (which in a broader sense can be considered the reflection of the human understanding of the common good) can stand the attacks of the world patocrats longer than any other human creation. For this reason, it is not surprising that today patocrats see in informatics community great danger to their power, which they think of in divine rather than in earthly proportions.

| | |
|--|-----|
| <i>Zoran Jelić</i> | |
| Centralni problem interpretacije prava Central problem of interpretation of law | 459 |
| <i>Sanja Đurđić</i> | |
| Princip dobre vere u Rolsovoj koncepciji pravde za pojedince Principle of good faith in Rawls' conception of justice for individuals | 473 |
| <i>Refki Tač</i> | |
| Ljudski karakter u pravnom načelu savesnosti i poštenja Human character in the legal principle of consciences and honesty. | 487 |
| <i>Slavoljub J. Vukićević, Sofija Vukićević</i> | |
| Značaj pariskih principa za formiranje nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava i sloboda The paris principles for the creation the united institutions | 505 |
| <i>Marko S. Trajković, Kosta D. Mitrović</i> | |
| Globalno upravljanje i opšte dobro Global government and common good | 517 |
| <i>Vladimir Bangievski</i> | |
| Na rubu prava i neprava On the egde of law and lawlessness | 531 |
| <i>Mirko Bartulović</i> | |
| Ko sudi - sud ili sudija Who tried – the court or judge | 545 |
| <i>Ustavno pravna pitanja Constitutional Law Questions</i> | |
| <i>Vladan Petrov, Darko Simović, Dragutin Avramović</i> | |
| Ustav Srbije od 1888. – delo monarhove i/ili narodne suverenosti 1888 Constitution of Serbia – the act of king`s sovereignty and/or popular sovereignty | 553 |